МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

з дисципліни
«ОСНОВИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ»

рівень вищої освіти бакалавр
галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
(шифр і назва)
спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(шифр і назва)
освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)
спеціалізація
(шифр і назва)
вид дисципліни обов'язкова
(обо'вязкова/ за вибором)
факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: к. політ. н., доц. Безрук О. О.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ТА КРАЇНОЗНАВСТВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол №__ від _____ 2020р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням науково-методичної комісії
факультету міжнародних
економічних відносин та
туристичного бізнесу
Протокол №__ від _____ 2020р.

.

РОЗШИРЕНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

з дисципліни **«Основи світової політики»**

для студентів 1-го курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач: доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Безрук О. О.

ХАРКІВ – 2020

ТЕМА 1. СВІТОВА ПОЛІТИКА ЯК НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА

(2 год.)

План лекції:

1. *Предмет світової політики.*

Поняття «світова політика» з'явилося в політичній літературі порівняно недавно на тлі великих змін в міжнародних відносинах другої половини XX – началаXXI ст. У західних країнах дослідження світополітичні розпорошені по різних областях знання. Різні традиційні школи міжнародно-політичного аналізу по-різному трактують цю категорію, використовуючи різні терміни - «постміжнародна політика», «глобальна політика» та ін. В науковому співтоваристві США взагалі відсутня проблема розмежування світової політики і міжнародних відносин. Там дослідження того і іншого напрямків співіснують нероздільно.

Предметом світової політики (або міжнародної теорії політики) як наукової дисципліни виступає ***глобальний контекст політичної реальності, виявлення сучасних тенденцій її розвитку, факторів, що визначають політичну структуру сучасного світу.*** Світова політика є результатом взаємодії широкого кола політичних акторів (суб'єктів), що володіють різними ресурсами.

На Заході одними з перших нові міжнародні процеси почали вивчати неоліберали. Джеймс Розенау вже всередині 1960-х рр. припустив, що в історичному розвитку людства відбуваються структурні зміни, що тягнуть надзвичайно високий ступінь взаємозалежності народів і суспільств, корінні трансформації у міжнародних відносинах. Їх головними дійовими особами, поряд з державами, стають численні недержавні суб'єкти, що вступають у відносини один з одним, що носять зовсім інший характер, ніж міждержавні відносини.

2. Рівні аналізу та закони світової політики.

Типологія акторів по владних ресурсів дозволяє виділяти різні рівні аналізу світової політики:

1) індивідуальний рівень (аналіз поведінки лідерів, еліт, політичних стилів).

2) рівень ***окремої держави*** (аналіз формування зовнішньої політики, механізми її реалізації, ступінь впливу на світові процеси);

3) ***глобальний*** рівень (аналіз взаємодії держав і міжнародних організацій).

Сьогодні світову політичну систему утворюють не тільки незалежні держави, але і різні економічні, торговельні, військові союзи, блоки і структури, що склалися на двосторонній або багатосторонній основі. Крім

них на міжнародній арені активно діють ООН, міжнародні урядові та неурядові організації, а також спеціалізовані установи та організації, що займаються питаннями політики, соціального, економічного розвитку, проблемами роззброєння, безпеки. Всі вони виступають ***суб'єктами*** міжнародних відносин.

Як наукова дисципліна світова політика покликана виявляти ***закони***міждержавних взаємодій. Австрійський соціолог Л. ***Гумплович*** (1833-1909) головним фактором соціального життя вважав боротьбу за існування. Грунтуючись на цій тезі, Гумплович сформулював ***систему законів*** міжнародної політики, серед яких найважливіший - ***закон постійної боротьби*** між сусідніми державами через прикордонної лінії. З цього основного закону він вивів і другий, що полягає в тому, що будь-яка держава має ***перешкоджати***посиленню могутності сусіда і ***піклуватися про політичний рівновазі.*** Крім того, будь-яка держава прагне до вигідних придбань, наприклад, отримати вихід до моря для досягнення морської могутності. Нарешті, сенс третього закону виражається в тому, що ***внутрішня*** політика повинна бути підпорядкована цілям ***нарощування військової сили,*** за допомогою якої забезпечується виживання держави.

3. Національні інтереси в світовій політиці.

Зміст світової політики розкривається в системі категорій - основних понять науки. Базовою категорією наукової дисципліни є поняття ***"національний інтерес".*** Справді, що рухає діяльністю держави на міжнародній арені, в ім'я чого воно вступає у взаємини з іншими країнами? В політиці завжди виражаються загальнозначущі або групові інтереси, а в міжнародній політиці - переважно національні інтереси. ***Національний інтерес*** являє собою усвідомлення і відображення в діяльності його лідерів корінних потреб національної держави. Ці потреби виражаються в забезпеченні національної безпеки і умов для самозбереження і розвитку суспільства.

Як уже зазначалося, концепція "національного інтересу" була розроблена американським політологом ***Гансом Моргентау.*** Він визначив поняття інтересу з допомогою категорій ***влади.*** У концепції Моргентау поняття національного інтересу складається з трьох елементів: 1) природи інтересу, який повинен бути захищений; 2) політичного оточення, в якому діє інтерес; 3) раціональної необхідності, що обмежує вибір цілей і засобів для всіх суб'єктів міжнародної політики.

На думку Моргентау, зовнішня політика незалежної держави повинна спиратися на фізичну, політичну і культурну реальність, що допомагає усвідомити природу і сутність національного інтересу. Такий реальністю виступає ***нація.*** Всі нації світу на міжнародній арені прагнуть до задоволення своїм першочерговим потреби, а саме - потреби ***фізичного виживання.*** У світі, розділеному на блоки і союзи, де не припиняється боротьба за владу і ресурси, всі нації стурбовані захистом своєї фізичної, політичної і культурної ідентичності перед особою вторгнення ззовні. Ймовірно, це твердження було

актуальним для часів "холодної війни", коли світова спільнота була розділена на два протистоять один одному табори - соціалістичний і капіталістичний.

У сучасному світі, з закінченням "холодної війною" і глобалізацією політики, в силу різних причин держави стають все більш взаємозалежними і взаємопов'язаними. Тепер їх виживання і розвиток може бути забезпечено лише за умови всебічного співробітництва і взаємодії. Будь-яка держава, захищаючи власний національний інтерес, має поважати і враховувати інтереси інших держав, лише тоді воно може не тільки забезпечити власну безпеку, але і не порушити безпеку інших держав. Стратегія виживання пов'язана із забезпеченням ***національної безпеки*** (в межах однієї держави), ***регіональної безпеки*** (в межах того чи іншого регіону світу, наприклад, Близького Сходу), ***міжнародної безпеки*** (в глобальному масштабі).

4. Суб'єкти світової політики.

Світова (міжнародна) політика - це сукупна політична діяльність основних суб'єктів міжнародніх отношений: інтегрованій процес, вираженість у діяльності держав та других легітімніх и загальновізнаніх органів та організацій світового масштабу.

Держави - наймогутніші й організовані суб'єкти, які зосередили основні засоби впліву на міжнародне життя. Тільки держава наділена суверенітетом, только у держави існують реальні можливості. Саме через державу народи й нації організовано представляють свої захоплення на світовій арені. Жодне розвинуте суспільство не може існуваті поза державою, яка необхідна для организації внутрішнього и міжнародного життя. Держави визначаються и контролюють діяльність других учасников міжнародніх зв'язків - адміністратівніх одиниць (область, край, регіон), громадських організацій, фірм, компаний, індівідів. Існують такоже и нетипові державні суб'єкти міжнародних відносин (наприклад, Ватикан).

Національна держава шляхом створення союзів та коаліцій, двосторонніх та багатосторонніх зв'язків підтрімувала баланс сил та інтересів у міжнародній системі, забезпечуючі тим самим необхідній порядок и стабільність. Але процес глобалізації сприяв радікальним змінам у статусі держави, змусив її адаптуватися до мінливого и взаємозалежного світу. Виникли нові типи держав - віртуальні держави, мікродержави - де більше не існує чіткого поділу на зовнішні та внутрішні справи. Державна влада дедалі частіше и в більшому обсязі мусить передавати частину своїх функцій наднаціональнім структурам, ділити з ними свои управлінські функції, а отже, й створюваті нові моделі світополітічного управління.

Як свідчить практика, в останньому десятилітті незбалансованість міжнародних відносин зростає, тому що на міжнародну політичну арену, окрім держав, вийшли також інші самостійні суб'єкти. Це різні соціальні (національні, конфесійні, демографічні тощо) групи, які будують окремі відносини зі своїми прибічниками за кордоном; міжнародні організації, що регулюють ті чи інші відносини між політичними суб'єктами;

транснаціональні компанії, що ведуть економічну діяльність у різних країнах; всілякі корпоративні структури (ЗМІ, громадські організації, туристичні фірми, терористичні угруповання тощо) та навіть окремі особи (колишні політики - посередники у врегулюванні конфліктів).

Міжнародні організації виникли у давнину й удосконалювалися з розвитком суспільства. У сучасному світі міжнародні організації забезпечували спілкування держав. Міжнародна організація - це об'єднання держав відповідно до міжнародного права і на підставі міжнародного договору для здійснення співробітництва у політичній, економічній, культурній, науково-технічній, правовій та інших сферах. Вона має для цього систему органів, певні права і обов'язки, обумовлені правами і обов'язками держав-учасниць. Міжнародні організації поділяють на два типи: 1) міжнародні, або міжурядові; 2) неурядові.

Література:

1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. проф..Б. Гуменюка та проф..С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. – 508 с.
2. Дослідження світової політики: політичне есе. – К., 1996.
3. Дробот, Г. А. Мировая политика : учебник для бакалавров / Г. А. Дробот. — М. : Издательство Юрайт, 2014. — 476 с.
4. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. – Львів, 1995.
5. Лебедева М. Мировая политика: Учебник дя вузов. -М.: Аспект Пресс, 2007.- 365 с.
6. Міжнародні системи і глобальний розвиток. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 606 с.
7. Современные международные отношения. Учебник / под ред. А.В. Торкунова. – М.: Российская политическая энциклопедия, 2000.

ТЕМА 2. СВІТ ЯК ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА
(2 год.)

План лекції:

1. Світовий політичний процес: зміст та специфіка

Головною особливістю сучасного світового політичного процесу є одночасний розвиток двох протилежних тенденцій - до об'єднання і до розмежування. Перша тенденція проявляється у формуванні світових продуктивних сил, розвиткові НТР, інтернаціоналізації господарської діяльності в масштабах регіонів і цілого світу, в інтеграції різних факторів виробничого і невиробничого призначення, у прогресі сфери управління макроекономічними та виробничо-технологічними інноваціями. Відцентрові тенденції обумовлені одночасним існуванням на планеті народів, спільнот і держав, які перебувають на різних стадіях цивілізаційного і формаційного розвитку, а також величезними відмінностями у рівні добробуту, культури й освіти, медичного забезпечення, зайнятості, проблем етнічного і релігійного характеру. Такі чинники стають дезінтеграційними, породжують відчуженість між людьми, недовіру між державами і як наслідок - суперечки, конфлікти, війни.

В архітектоніці новітнього світогляду виявилися деякі загальні закономірності світової політики міжнародних відносин, які визнаються всіма сучасними науковими течіями. Однією з таких закономірностей є зростання взаємозалежності країни. А це може означати одне: у міжнародних відносинах виникають загальні інтереси, які можна реалізувати тільки спільними зусиллями.

З першою пов'язана друга закономірність, на якій особливо наголошують традиціоналісти і яку визнають не лише неомарксисти, але й реалісти. Суть її полягає в тому, що держави - вже не єдині учасники міжнародних відносин і політика щодо нових акторів не може будуватися на традиційному тлумаченні зовнішньої політики. А тому уявлення про міжнародну політику як суперництво суверенних держав, насамперед супердержав, має бути скореговане з урахуванням процесів роззброєння і формування системи колективної безпеки.

Ще одна закономірність стосується міжнародного права. Відомо, що (з точки зору неолібералів) головними регуляторами міжнародних відносин виступають універсальні моральні норми, які кодифікуються і стають правовими імперативами. Близькими є позиції прибічників транснаціоналізму, які вважають, що основою і засобами підтримання світового порядку мають бути норми, структури, інституції та процедури позанаціонального і навіть наднаціонального характеру. Політичні реалісти і неомарксисти дотримуються думки (хоча й з різних причин), що роль міжнародного права не слід абсолютизувати, бо воно може суперечити національним інтересам чи справедливості у відносинах між народами. Однак і ті, й інші визнають: попри те, що сучасні тенденції у міжнародному

праві демонструють тісний зв'язок зі світовою політикою, тут відбуваються істотні зміни.

Інша закономірність стосується функціонування міжнародних систем. Представники всіх основних парадигм визнають, що дедалі зростаючу роль у міжнародних зв'язках відіграє економіка. Хоча цю роль вони розуміють по-різному: неореалісти бачать в економіці ресурс влади, а для лібералів вона є фактором процвітання держави. Вважається, що спільною рисою всіх міжнародних систем виступає провідна, визначальна роль найпотужніших держав, а також стан їхніх взаємин. Виводяться також різні типи міжнародних систем і критерії їх класифікації.

2. *Поняття «політичної системи» в політичній науці.*

Теоретичні засади системного підходу в суспільно-політичних науках пов'язані з працями Т. Парсонса, Д. Істона, Г. Алмонда, К. Дойча, Н. Лумана.

Політична система здійснює такі функції:

конверсії, тобто перетворення суспільних вимог в політичні рішення;

адаптації, тобто пристосування політичної системи до постійно змінюваних умов суспільного життя;

мобілізації людських і матеріальних ресурсів (грошових коштів, виборців і т.д.) для досягнення політичних цілей.

охоронна функція - захист суспільно-політичного ладу, його вихідних базових цінностей і принципів;

зовнішньополітична - встановлення і розвиток взаємовигідних відносин з іншими державами;

консолідуюча - узгодження колективних інтересів і вимог різних соціальних груп;

розподільна - виробництво і розподіл матеріальних і духовних цінностей.

3. *Світовий порядок та його моделі*

Світовий порядок - характер (стан) або напрямок зовнішньої активності, що забезпечує непорушність тих цілей співтовариства держав, які є для нього, з одного боку, елементарно необхідними, з іншого - життєво важливими, з третьої - загальними для всіх.

Термін був введений Хедлі Буллом в науковий обіг політологів в 1977, однак сам по собі світовий порядок склався набагато раніше.

Моделі світового порядку: однополярна, біполярна, багатополярна.

Сучасний (постбіполярний) світовий порядок може бути охарактеризований як дисагрегований, який встановлюється в умовах перетворення держав в структури, які продовжують діяти на світовій арені як унітарні, суверенні утворення, хоча в дійсності є такими не в повній мірі. Держава все ще залишається найбільш важливим актором світової політики, але складові держави інститути в процесі виконання своїх функцій вириваються з-під контролю цілого, знаходять відносну самостійність і вступають у взаємодію з аналогічними інститутами інших держав.

4. *Чинники впливу на світову політичну систему*

Політичний, економічний, енергетичний, військовий.

Література:

1. Міжнародні системи і глобальний розвиток. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 606 с.
2. Мухаев Р. Т. Политология: учебник. – М.: Проспект, 2009. – 640 с.

ТЕМА 3. СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
(2 год.)

План лекції:

1. *Поняття «міжнародних відносин» у політичній науці.*

Міжнародні відносини - це особливий вид суспільних відносин, що виходять за рамки внутрішньосуспільних відносин і територіальних утворень.

Незважаючи на те, що міжнародні відносини існують з давніх часів, сам термін з'явився порівняно недавно - його ввів англійський філософ Дж. Бентам, який визначив під ними насамперед стихійно виниклі відносини великих національних держав, стрижнем яких є політичні відносини.

Головним актором МВ є держава. Основна форма його діяльності - дипломатія. Останнім часом набирають популярність ідеї транснационалистами, які вважають, що в сучасних умовах роль держави падає, при цьому роль інших чинників (ТНК, міжнародні урядові та неурядові організації) зростає.

Державна політика існує в двох вимірах - внутрішньому (внутрішня політика, яка є предметом політології) і зовнішньому (зовнішня політика, яка є предметом міжнародних відносин).

Основа всіх міжнародних дій держав корениться в їх національних інтересах (перш за все, прагнення держав забезпечити безпеку, суверенітет і виживання).

Міжнародні відносини - це силова взаємодія держав (баланс сил), в якому перевагою володіють найбільш могутні держави.

Баланс сил може приймати різні форми - однополярну, біполярну, трёхполярную, мультиполярними конфігурацію.

Дія універсальних міжнародних закономірностей стосується не окремих регіонів, а всієї світової системи в цілому.

Закономірності МВ спостерігаються в історичній перспективі, в спостережуваний період і в майбутньому.

Закономірності МВ охоплюють всіх учасників МВ і всі сфери суспільних відносин.

2. *Еволюція систем міжнародних відносин та їхні особливості.*

2.1. «Довестфальський» період.
2.2. Вестфальська система міжнародних відносин (національні суверенітети).
2.3. Віденська система (баланс сил).
2.4. Версальсько-Вашингтонська система (роль США, розпад імперій).
2.5. Ялтинсько-Потсдамська система (біполярна система, «холодна війна»)

Специфіка систем МВ після демонтажу Ялтинсько-Потсдамської системи.

Література:

1. Лебедева М. Мировая политика: Учебник дя вузов. -М.: Аспект Пресс, 2007.- 365 с.
2. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009.
3. Цыганков П. А. Международные отношения. – М., 1997.
4. Міжнародні системи і глобальний розвиток. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 606 с.
5. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 512 с.

ТЕМА 4. СВІТОВІ ПОЛІТИЧНІ ІДЕОЛОГІЇ
(2 год.)

План лекції:

1. *Сутність та функції політичних ідеологій.*

Формою вираження теоретичних політичних знань виступає політична ідеологія. Це система ідей будь-якої соціальної організації, в якій обґрунтовується напрямок розвитку суспільства і формується програма соціальних перетворень.

Основні функції політичної ідеології, т. е. необхідні зміни в свідомості громадян, здійснювали за допомогою ідеології:

1) орієнтаційна: ідеологія орієнтує суб'єктів політики в системі цінностей і інтересів даної соціальної групи;

2) мобілізаційна: ідеологія дає установку на певну політичну активність її послідовникам;

3) інтегруюча: ідеологія протистоїть приватним інтересам і виступає об'єднуючим фактором для відповідної соціальної групи.

Політична ідеологія виступає фактором політичного розвитку суспільства. пануюча в суспільстві ідеологія закріплюється в конституції країни і стає, таким чином, державною ідеологією. відповідно до неї держава покликана здійснювати соціальні перетворення. якщо конституційні встановлення підтримуються громадянами, то державна ідеологія набуває статусу національної ідеї. зрозуміло, об'єднати всіх громадян країни може лише не дуже великий перелік інтересів і цінностей. Численні ж соціальні групи, соціальні верстви суспільства мають власні уявлення та поняття про програму необхідних соціальних перетворень. це знаходить вираз в різних видах політичної ідеології.

2. *Лібералізм.*

Лібералізм (від лат. liberal is - вільний) відстоює демократичні права і свободи особистості, свободу підприємництва і парламентський устрій. для ліберальної ідеології характерні:

індивідуалізм - на першому місці знаходяться інтереси особистості, а не суспільства чи іншої соціальної групи;

свобода - свободу віддається пріоритет перед іншим і цінностями, вважається, що вона може бути обмежена лише свободою іншої людини; гарантується також свобода підприємництва;

розум - найраціональніше рішення буде найправильнішим, а емоції, почуття і прихильності мають другорядне значення;

рівноправність - всі мають рівні громадянські і політичні права і свободи (проте це не означає, що у всіх повинні бути однакові доходи або соціальний стан);

толерантність - всі повинні терпимо й шанобливо ставитися до інших поглядів, думок, переконань, вірувань; вітається і політичний плюралізм;

згода - політичні та інші соціальні відносини повинні грунтуватися на взаємних домовленостях (наприклад, на демократичних виборах), а не на насильстві;
конституціоналізм - влада обмежується законом, а система політичних стримувань і противаг має бути обговорена в конституції. У XX ст. була розроблена теорія неолібералізму, згідно з якою основними функціями держави є захист вільного підприємництва, боротьба з монополізмом, розвиток індивідуальної підприємливості.

3. *Консерватизм*

Консерватизм (від лат. conservare - охороняти) зазвичай протиставляють лібералізму. ця ідеологія спрямована на захист традиційного соціального порядку, на протидію різних нововведень і змін. для консерватизму характерні:
традиційність - повага до звичаїв, традицій, минулого як до основ стабільності в суспільстві; консерватизм пропагує цінності сім'ї, релігії, поваги до старших;
недосконалість людини - кожна людина сприймається консерватизмом як обмежений, залежний, егоїстичний; тільки жорсткий соціальний контроль може змусити його діяти на загальне благо;
ієрархічність - природним і необхідним є існування різних соціальних позицій і статусів і пов'язане з цим нерівність людей в суспільстві;
порядок - суспільство може існувати тільки в тому випадку,
якщо держава встановить в ньому закон і порядок;
патерналізм - держава (як і батько сімейства) має опікуватися індивіда і контролювати його; державні цінності ставляться вище індивідуальних інтересів;
власність - консерватизм зазвичай виступає за недоторканість приватної власності.

У XX ст. сформувався неоконсерватизм, в завдання якого входили захист і поширення західних цінностей. оскільки відмінною рисою консерватизму є захист існуючого стану справ проти нововведень.

4. *Соціалізм*

Соціалістична ідеологія (від лат. Socialis - суспільний) як ідеал висуває принципи соціальної справедливості і рівності. Елементами соціалізму вважаються:
рівність - всяке соціальна нерівність має бути ліквідовано;
пріоритет суспільства - індивід залежить від суспільства і все його дії соціально задані; інтереси суспільства вище інтересів особистості;
колективізм - все люди пов'язані узами духовного братства, а колективна взаємодія ефективніше зусиль одинаків;
суспільна власність - приватна власність є джерелом нерівності і повинна бути замінена громадської;
масовість - соціалізм розглядає політику як боротьбу класів гнобителів і

пригноблених; мета соціалізму - встановлення безкласового суспільства; планове господарство - економіка повністю регуліруегся державою для забезпечення потреб населення.

Соціал-демократична ідеологія є варіантом соціалістичної ідеології. Як стверджують прихильники цієї ідеології, перехід до суспільства соціальної справедливості і рівності повинен бути поступовим. Механізм цього переходу - не революція і насильство, а соціальні реформи. Соціал-демократи прагнуть до компромісу між вільним ринком і державою. Вони не виступають проти капіталізму, але вважають, що доходи повинні перерозподілятися державою на користь незаможних, щоб скоротити розрив між багатими і бідними.

Комуністична ідеологія - ще один варіант соціалістичної ідеології. Комуністи вважають, що реформи не здатні привести суспільство до встановлення з- ціальної справедливості, так як правлячі класи не захочуть добровільно віддати свою владу. Тому єдино вірний шлях - революційне насильство, яке має знищити капіталізм. Ленін вважав, що після революції робітники під керівництвом комуністичної партії перевлаштувати суспільство на засадах рівності і справедливості. Ідеалом для комуністичної ідеології є безкласове комуністичне суспільство, в якому реалізований принцип «від кожного - за здібностями, кожному - за потребами».

5. *Націоналізм*

Націоналізм (фр. Nationalisme) - ідеологія і напрямок політики, основним принципом якої є теза про цінність нації як вищої форми суспільної єдності, її первинності в государствообразующем процесі. Як політичний рух націоналізм прагне до відстоювання інтересів певної національної спільноти у відносинах з державною владою.

У своїй основі націоналізм проповідує вірність і відданість своїй нації, політичну незалежність і роботу на благо власного народу, культурне і духовне зростання, об'єднання національної самосвідомості для практичної захисту умов життя нації, її території проживання, економічних ресурсів і духовних цінностей. Він спирається на національне почуття, яке споріднене патріотизму. Ця ідеологія прагне до об'єднання різних верств суспільства, незважаючи на протилежні класові інтереси. Вона виявилася здатною забезпечити мобілізацію населення заради спільних політичних цілей в період переходу до капіталістичної економіці.

В силу того, що багато сучасних радикальні рухи підкреслюють свою націоналістичну забарвлення, націоналізм часто асоціюється з етнічної, культурної та релігійної нетерпимості (або будь-який інший неприязню до етнічних «іншим»). Така нетерпимість засуджується прихильниками поміркованих течій в націоналізмі.

Література:

1. Консерватизм: Антологія. 2-ге вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2008. – 788 с.
2. Лібералізм: Антологія. 2-ге вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2009. – 1128 с.
3. Націоналізм: Антологія. 3-тє вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2010. – 684 с.
4. Мухаев Р. Т. Политология: учебник. – М.: Проспект, 2009. – 640 с.

ТЕМА 5. ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
(2 год.)

План лекції:

1. *Школа політичного реалізму (Г. Моргентау, Дж. Кеннан, Е. Карр та ін.)*

Для теорії політичного реалізму центральними є «поняття інтересу, визначеного в термінах влади», і пов'язані з ним поняття балансу сил, геополітичної стратегії і т.п. У неореализме ці акценти дещо зміщені. Відстоюючи структурний розуміння сили, неореалізм не зводиться баланс сил до військового компоненту, а включає економічну, інформаційно-комунікативну, наукову, фінансову і виробничу складові. У неореализме знайшли місце положення про взаємозалежність, про внетерріторіальной суті нового, набагато більш ефективного, ніж колишній, типу влади - влади над ідеями, кредитами, технологіями, ринками та ін. Суть реалістичного підходу полягає в характерному для нього розумінні світової політики як безкомпромісної боротьби держав за владу і вплив.

Анархізм в міжнародних відносинах. «Силова» компонента.

2. *Ліберальна теорія та неолібералізм (Р. Кларк, Л. Сон та ін.).*

Ліберальна парадигма поволі формувалася в надрах реалістичної. Із закінченням «холодної війни» авторитет політичного реалізму був серйозно похитнулася. Деякі з представників неореалізму стали називати себе «ліберальними реалістами» або ж «утопічними реалістами», таким чином демонструючи готовність до певного перегляду ряду положень реалістичної парадигми, в тому числі і положення про анархічною природи міжнародних відносин. Багато вчених цього напрямку, не піддаючи сумніву реалістичний тезу про радикальному відмінності політичних взаємодій в рамках держави і на міжнародній арені, в той же час вважають, що в цілому природа міжнародних відносин змінюється в бік «зрілої анархії», в рамках якої західні ліберально-демократичні держави здатні грати роль гаранта міжнародної безпеки, а досягнення прогресу стають доступними для всіх, в тому числі слабких держав і пересічних індивідів.

3. *Неомарксистська школа (світ-системний аналіз Ф. Броделя, І. Валлерстайна, А. Г. Франк).*

Неомарксизм також заявляє про себе через критику основних положень реалістичної парадигми. Прихильники неомарксизма представляють світ у вигляді глобальної системи різноманітних економік, держав, суспільств, ідеологій і культур. Неомарксисти вводять в тезаурус міжнародних відносин поняття «світ-система» і «світ-економіка». Поняття «світ-економіка» відображає саму велику систему взаємодії міжнародних акторів, провідну роль в якій грають економічно найбільш сильні. Основні риси світ-економіки - це всесвітня організація виробництва, посилюється координація виробничих комплексів, інтернаціоналізація капіталів і зменшення можливостей державного втручання в сферу фінансів. Як стверджують неомарксисти, держави, які раніше захищали себе від зовнішніх потрясінь, сьогодні перетворюються в агентів, що передають національним економікам вимоги світ-економіки з метою адаптації до умов конкуренції на світовому ринку. При цьому зазначені процеси, як і відповідні структури, є результатом діяльності людей, продуктом історії. Але існують і процеси, протилежні глобалізації, - диверсифікація економічних, політичних, громадських, соціокультурних та інших організацій і структур, пошуки шляхів розвитку. На думку представників неомарксизму, радикально-ліберальна ідеологія прагне завуалювати ці процеси. Вона вселяє людям, що альтернативи глобалізації немає, що в основі що спостерігаються на світовій арені жорсткої конкуренції, дерегламентаціі взаємодій і егоїзму лежить економічна логіка.

4. *Нові парадигми міжнародних відносин.*

Конструктивізм у міжнародних відносинах. Постпозитивістський напрям. Дискусійні питання між школами міжнародних відносин.

Література:

1. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945 – 70-ті рр.). – К., 1999.
2. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980 – 2000 рр.). – К., 2001.
3. Міжнародні відносини та світова політика. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2010.– 863 с.
4. Проценко Л. 2018. Современный теории международных отношений как условие формирования у населения новой картины мира. URL: http://rl-online.ru/articles/1-02/51.html
5. Уоллерстайн И. Общественное развитие или развитие мировой системы? // Вопросы социологии. – 1992. – № 1.

ТЕМА 6. ГЕОПОЛІТИКА
(4 год.)

План лекції:

1. *Геополітика: визначення, предмет, категорії та методи.*

Геополітика – наука про контроль над простором. Геополітика вивчає просторовий аспект міжнародних відносин. В основі геополітичного підходу лежав географічний детермінізм - принцип обумовленості міжнародного становища держави та її національної безпеки географічними факторами. У цій науці існує два розділи - «фундаментальна» геополітика, що вивчає розвиток геополітичного простору планети і «прикладна» політика, що виробляє принципові рекомендації щодо генеральної лінії поведінки держав на світовій арені. «Прикладну» геополітику називають «геостратегією».

Геополітичний простір. Поля геополітики.

2. *Класичні концепції геополітики.*

Р. Челлен про геополітику. Німецька (Ф. Ратцель, Ф. Науманн) , італійська (Д. Дуе), японська (Танака), російська («західники» та «словянофіли»), британська (Х. Макіндер) та американська (А. Мехен, Н. Спікмен) школи.

3. *Сучасні версії геополітики.*

Атлантизм, мондіалізм, геоекономіка (З. Бжезинський, С. Хантінгтон, Ж. Атталі, Ф. Фукуяма, К. Санторо та ін.).

4. *Геополітика на початку XXI ст..*

Кардинальні зміни в світі, пов'язані з настанням постіндустріальної епохи взагалі і початком формування інформаційного суспільства зокрема. Прискорився процес глобалізації поставив перед геополітикою нові завдання: боротьбу з новими глобальними загрозами; подолання суперечностей між країнами «золотого мільярда» і «третім світом»; створення нової структури міжнародної економічної, політичної і правової систем; будівництво нового постбіполярного світопорядку. Геополітична карта світу не могла залишатися незмінною ще й завдяки двом взаємопов'язаним феноменам: «стискання» Землі, коли відстані між людьми стають коротшими за рахунок нових засобів транспорту і зв'язку, інтенсифікації та зростання числа інформаційних потоків та ін .; і розширенню особистого простору кожного індивіда: «Інформація пронизує все соціальне простір ... це призводить до стирання просторових, тимчасових, соціальних, мовних та інших бар'єрів, а в соціальному світі розвивається єдине і одночасно відкритий інформаційний простір (єдине в тому сенсі, що будь-які соціуми і держави, либой громадянин можуть, при наявності бажання, отримати до нього доступ і використовувати його в своїх цілях).

Література:

1. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. – N.Y., 1996
2. Бжезинский Збигнев. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М.: Междунар. отношения, 1999.
3. Гаджиев К. С. Введение в геополитику. – М., 2000..
4. Фукуяма Ф. Конец истории? // Философия истории. Антология. – М., 1995

ТЕМА 7. ДЕРЖАВА В СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ
(2 год.)

План лекції:

1. *Держава як базовий політичний інститут*

Держава - основний інститут влади в політичній системі конкретного суспільства, сукупність установ і організацій, що володіють верховною владою на певній території. Попередниками держави були різні форми соціальної саморегуляції і самоорганізації людей - традиції, норми, звичаї, родо- і племінні освіти, характерні для первіснообщинного ладу.

У різних теоріях дається різне пояснення причин виникнення держави: в теологічною - воля Бога; в договірній - сила розуму, прагнення до організації суспільного життя; в матеріалістичної - соціально-економічні фактори; в теорії завоювання - военнополитические фактори і т.д.

Ознаки держави:

• публічна влада, матеріалізована в органах управління і розповсюджується на всю територію країни, на всіх громадян (уряд, чиновницький апарат, армія, поліція і т.д.);

• монопольне право на видання законів і правових актів, обов'язкових для всього населення;

• система податків, податей, позик, необхідних для матеріального забезпечення державної політики;

• територія - простір, на яке поширюється юрисдикція держави;

• суверенітет, тобто верховенство державної влади всередині країни і незалежність у міжнародних відносинах;

• монопольне право на примус і відповідні органи для його здійснення (армія, поліція, служби безпеки, суд).

Функції держави - це основні напрямки діяльності щодо вирішення поставлених перед ним завдань. Можуть класифікуватися за різними критеріями: залежно від тривалості - на постійні і тимчасові; в залежності від значення - на основні та неосновні, другорядні; в залежності від сфери здійснення - на внутрішні і зовнішні.

Традиційно функції держави поділяються на внутрішні і зовнішні. До внутрішніх відносяться: функції захисту існуючого політичного ладу,

економічної і соціальної системи, прав людини; господарсько-організаторська функція; культурно-виховна функція; екологічна функція. Зовнішні функції - оборона країни, захист її інтересів на міжнародній арені, участь в міжнародному поділі праці.

Залежно від характеру устрою та забезпечення прав людини в розвитку держави виділяються два глобальні етапи - традиційний і конституційний.

Ресурси держави: силові, демографічні, економічні, духовно-інформаційні.

2. *Форми державного правління та устрою.*

Монархії та республіки. Унітарна та федеративна держава. Карлікові держави. Протекторат. Кондомініум. Невизнані держави.

3. *Національна держава. Національні інтереси держави.*

Національна держава (держава-нація) - конституційно-правовий тип держави, що означає, що останнє - форма самовизначення і організації тієї чи іншої нації на певній суверенній території і висловлює волю цієї нації. Національна держава асоціюється з його громадянами, проте на внутрішній і міжнародній арені його зазвичай представляє один державний лідер.

Національний інтерес - це усвідомлена потреба нації в самозбереженні, розвитку та забезпеченні безпеки. Національний інтерес можна визначити також як усвідомлення і відображення в діяльності лідерів держави його потреб. Це відноситься і до багатонаціональних, і до етнічно однорідним державам. Фактично під національним інтересом мається на увазі національно-державний інтерес.

Традиційно розуміється корінний національно-державний інтерес включає три основних елементи:
- військова безпека;
- економічне процвітання і розвиток;
- державний суверенітет як основа контролю над певною територією і населенням або збереження нації як вільної і незалежної держави.

Проблема обмеження державного суверенітету.

Література:

1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. проф..Б. Гуменюка та проф..С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. – 508 с.
2. Кирилюк Ф. М. та ін. Політологія. Навчально-методичний комплекс: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 704 с.
3. Лебедева М. М. Мировая политика. М.: Аспект Пресс, 2007. — 365 с.
4. Мухаев Р. Т. Политология: учебник. – М.: Проспект, 2009. – 640 с.

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ
(2 год.)

План лекції:

1. *Міжнародні організації (МО): визначення, структурні аспекти, функції, типологія.*

Масове виникнення міжнародних організацій почалося після Другої світової війни. Що пояснювалося прагненням націй встановити нову систему колективної безпеки, направляти розвиток світової економіки і, зокрема, транснаціональних корпорацій, шукати шляхи міждержавної інтеграції. Теоретики-міжнародники і багато політичних діячів вважали, що саме міжнародні організації зможуть виконувати функції і до званого "всесвітнього уряду", ідея якого була розроблена. Іммануїла. Кантауїлом. Кантом.

На кінець XX століття в світі існувало близько чотирьох тисяч міжнародних організацій, з яких більшість були міждержавними або міжурядовими (створеними державами або їх урядами)

Саме міждержавні (міжурядові) організації є суб'єктами міжнародного публічного права, оскільки:
1) мають членство суверенних держав, які представлені урядами;
2) утворені на основі установчого міжнародного договору та інших документів установчого характеру;
3) дотримуються рівності суверенітетів країн-учасниць.

Міжнародна організація припиняє діяльність як результат узгодженого колективного волевиявлення членів організації

Існує багато критеріїв класифікації міжнародних організацій зокрема, за критерієм компетенції міжнародні організації діляться на:
1) загальної компетенції, тобто охоплюють різні сфери співробітництва;
2) спеціальної компетенції-спрямовані на співпрацю держав в певній сфері

За критерієм можливості приєднання нових членів, міжнародні організації діляться на:
1) відкриті - вступ в такій організації здійснюється одностороннім рішенням держави про приєднання до відповідного міжнародного установчого договору;
2) напіввідкриті - рішення про вступ приймається більшістю голосів інших країн-учасниць;
3) закриті - прийняття нових держав-учасників може бути здійснено тільки шляхом згоди всіх держав-членів міжнародної організації

За характером повноважень виділяємо міжнародні організації:
1) класичні міждержавні (міжурядові), в яких кожна дер-жава-член зберігає всю повноту свого суверенітету;
2) національні, в яких держава добровільно делегує частину своїх суверенних прав міжнародної організації

Найбільш популярною є класифікація міжнародних організацій відповідно до географічної колом учасників. За цим критерієм організації поділяють на:
1) глобальні, тобто відкриті для участі всіх держав світу;
2) регіональні - відкриті для участі держав певної частини світу;
3) субрегіональні, що охоплюють держави частини регіону

2. *Роль МО у світовій політиці та міжнародних відносинах.*

ООН в світовому політичному процесі: структура, особливості прийняття рішень та механізми впливу.

НАТО та його вплив на сучасне міжнародне становище.

МО фінансового сектору: МВФ та Світовий Банк.

Неурядові міжнародні організації.

Транснаціональні корпорації.

Література:

1. Бабій Л. Роль наднаціональності міжнародних економічних організацій у формуванні глобального економічного правопорядку / Л. Бабій // Право України. – 2010. – № 1. – С. 155–162.
2. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009.
3. Міжнародні організації: Навч. посібник/За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Логвінової Н.С. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. - 223с..
4. Лебедева М. Мировая политика: Учебник дя вузов. -М.: Аспект Пресс, 2007.- 365 с.

ТЕМА 9. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ
(4 год.)

План лекції:

1. *Глобалізація як сучасний світовий процес.*

Глобалізація - процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Основним наслідком цього є світовий поділ праці, міграція капіталу в масштабах всієї планети людських і виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних і технологічних процесів, а також зближення і злиття культур різних країн. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства. В результаті глобалізації світ стає більш пов'язаним і більш залежним від усіх його суб'єктів. Відбувається як збільшення кількості спільних для груп держав проблем, так і розширення числа і типів інтегруються суб'єктів.

2. *Основні напрями глобалізації.*

- Політичний;
- Економічний;
- Воєнний;
- Культурний.

3. *Тенденції та наслідки глобалізації.*

- Посилення ролі ТНК;
- Посилення впливу світової комп'ютерної мережі Інтернет;
- Зростання кількості мегаполісів;
- Стандартизація та уніфікація;
- Маніпуляція масовою свідомістю.

4. *Глокалізація*

Глокалізація (англ. Glocalisation) - це процес економічного, соціального, культурного розвитку, що характеризується співіснуванням різноспрямованих тенденцій: на тлі глобалізації замість очікуваного зникнення регіональних відмінностей відбувається їх збереження і посилення. Замість злиття і уніфікації виникають і набирають силу явища іншого напрямку: сепаратизм, загострення інтересу до локальних відмінностей, зростання інтересу до традицій сивої давнини і відродженню діалектів.

5. *Загрози глобалізації*

Масові міграції
Міжнародний тероризм
Релігійний екстремізм
Сепаратизм
Екологічні загрози

Література:

1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009.
2. Хелд Д. и др..Глобальные трансформации. М.: Праксис, 2004.
3. Міжнародні системи і глобальний розвиток. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 606 с.
4. Бек У. Что такое глобализация? / Пер. с нем. А. Григорьева и В. Седельника; Общая ред. и предисл. А. Филиппова. — М.: Прогресс-Традиция, 2001. — 304 с.

ТЕМА 10. КОНФЛІКТ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ
(4 год.)

План лекції:

1. *Конфлікт як об'єкт наукових досліджень.*

Конфлікт (лат. conflictus - зіткнувся) - найбільш гострий спосіб усунення протиріч в інтересах, цілях, поглядах, що виникають в процесі соціальної взаємодії, що полягає в протидії учасників цієї взаємодії і звичайно супроводжується негативними емоціями, що виходить за рамки правил і норм.

Підходи до визначення:

Позитивний – К. Маркс, Г. Зіммель, Л. Козер, Р. Дарендорф;

Негативний – Т. Парсонс;

Психологічний – З. Фройд.

2. *Політичний конфлікт: визначення, структура та функції.*

Політичний конфлікт (від лат. Conflictus - серйозна розбіжність або спір, чреваті ускладненнями, боротьбою) - зіткнення, протиборство різних соціально-політичних сил, суб'єктів політики в їх прагненні реалізувати свої інтереси і цілі, пов'язані насамперед з боротьбою за здобуття влади, її перерозподіл , зміна свого політичного статусу, з політичними перспективами розвитку суспільства. Конфлікт як соціально-політичне явище властивий будь-якому суспільству. Політичний конфлікт є однією з форм політичного процесу, способом дозволу його протиріч. Протилежними йому формами є співпраця чи суперництво.

Сторони політичного конфлікту: індивіди; малі і великі соціальні групи; етнічні групи: рід, плем'я, народ, нація, цивілізація; соціально-політичні організації.

Основу політичного конфлікту складають соціально-економічні, етнічні та політичні протиріччя, об'єктивно властиві будь-якому суспільству, які набувають конфліктну форму руху і дозволу. У суспільствах, що трансформуються політичний конфлікт може набувати гострі і своєрідні форми прояву і вираження.

Структура політичного конфлікту:

- умови його виникнення і протікання;
- учасники, сторони конфлікту, їх дії по досягненню своїх цілей;
- засоби і способи, які використовуються конфліктуючими сторонами для створення конфліктної ситуації і її вирішення;
- характер конфлікту;
- просторово-часові параметри;
- етапи і інтенсивність протікання;
- наслідки і результати.

Стадії розвитку конфлікту:
1) прихована, або латентна, форма:
- розуміння виникнення об'єктивної конфліктної ситуації;
- усвідомлення хоча б одним із суб'єктів своїх інтересів в цій ситуації;
- усвідомлення перешкоди для задоволення інтересу;
- усвідомлення своїх інтересів і перешкод іншим боком;
- негативна відповідь на вжиті однієї зі сторін конкретні дії;
2) відкрита, або стадія протистояння:
- політичні відозви, погрози;
- активне створення перешкод і заподіяння непрямого шкоди;
- дії, спрямовані на захоплення і утримання спірного об'єкта;
- підпорядкування і захоплення суб'єкта (об'єкта);
- насильство або нанесення прямого фізичного збитку;
3) післяконфліктна стадія:
- тупик;
- застосування насильства;
- мирне врегулювання.

Мирний спосіб врегулювання конфлікту включає в себе такі заходи, як переконання, політичне і фінансово-економічний тиск, застосування закону. Немирний - характеризується наростанням напруги, погрозами, відкритими зіткненнями, фізичним участю, локальними сутичками і громадянською війною.

Функції політичних конфліктів: негативні - при відсутності волі до співпраці і мирного врегулювання можуть привести до катастроф, руйнування навколишнього середовища і т. Д .; позитивні - сприяють чіткому формулюванню позицій учасників, створення союзів і коаліцій; дозволяють запобігти процеси дестабілізації влади і дезінтеграції суспільства.

3. *Внутрішньополітичний та зовнішньополітичний конфлікти*
   Повстання, бунт, заколот, змова, страйк та ін.
   Революція та контрреволюція.
   Війна як чинник світової політики. Типологізація війн.

4. *Вирішення та регуляція політичних конфліктів*
   Медіаторство, як технологія вирішення конфліктних ситуацій.
   «Примус до миру» та інші методи міжнародного тиску.
   Стратегії подолання конфліктів.

Література:

1. Богданович В. Ю., Маначинский А. Я. и др.. Конфликты и войны: монография. Киев, 2007. 571 с.

2. Денисенко И. Д. Эволюция теории конфликта в западной социальной философии. Харьков: «ОВС», 2002. 288 с.
3. Парк Р. Э. Конкуренция и конфликт // Вопросы социологии. 1994. № 5. С. 62—70.
4. Тоффлер Э. Война и антивойна: Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века. Москва: АСТ : Транзиткнига, 2005. 412 с..

ТЕМА 11. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЗАГРОЗИ ПОБУДОВИ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

(2 год.)

План лекції:

1. *Чинники детермінації сучасного світового порядку*

Поява нових центрів сили на тлі гегемонії США;
Злиття національних економік в єдину світову економіку;
Розмивання державного суверенітету національних держав;
Крах системи світосприйняття, пошук нових сенсів та нової ідентичності;
Розрив між «Північчю» та «Півднем».

2. *Структурні зміни сучасного світового порядку за О. Тоффлером.*

Еволюція засадничих принципів світового панування: «сила – гроші – знання».

Адхократія – майбутній суб'єкт влади.

3. *Ключові гравці на «світовій політичній шахівниці» та їхні стратегії*

Зміст зовнішньополітичних стратегій США, КНР, РФ, Франції, Великої Британії, Німеччини, Туреччини та Японії.

4. *«Позасистемні сили» світової політики*

Терористичні організації, суспільно-політичні рухи, групи впливу.

5. *Варіанти конфігурації нового світового порядку у XXI столітті.*

Література:

1. Kissinger. 2014. World Order (New York: Penguin Press, September 9, 2014).
2. Арон Р. Мир і війна між націями. – К., Юніверс, 2000.

3. Общество риска. На пути к другому модерну. / Пер. с нем. В. Седельника и Н. Фёдоровой; Посл. А. Филиппова. — М.: Прогресс-Традиция, 2000. — 384 с.
4. Мухаев Р. Т. Политология: учебник. – М.: Проспект, 2009. – 640 с.
5. Римский клуб. История создания, избранные доклады и выступления, официальные материалы / Под ред. Д.И. Гвишиани, – М., 1997.
6. Тоффлер, Э. Метаморфозы власти.- М.: АСТ, 2004. 672 с.
7. Уоллерстайн И. Общественное развитие или развитие мировой системы? // Вопросы социологии. – 1992. – № 1.
8. Уткин А.И. Американская футурология международных отношений в XX веке. – М., 1990.
9. Дробот Г. А. Світова політика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/29607/politologiya/svitova_politika - Назва з екрану.

ТЕМА 12. УКРАЇНА В СВІТОВОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

(4 год.)

План лекції:

1. *Зовнішня політика та міжнародні відносини незалежної України: зміст та основні пріоритети.*

Основні характеристики взаємовідносин: Україна – ЄС, Україна – РФ, Україна – США та ін..

Характеристика відносин України з найближчими сусідами (Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія, Молдова).

Відмова від політики багатовекторності: причини та наслідки.

2. *Геополітичне становище України.*

Україна в геополітичних концепціях Росії та європейських держав (XX ст..)
Україна як геополітичний центр (З. Бжезінський).
Вплив політики «великих держав» на геополітичний статус України.

3. *Міжнародне становище та Україна*

Загрози територіальній цілісності та суверенітету Україні.
Російсько-український конфлікт.
Вплив глобалізації на Україну.

Література:

1. Василевський О. Л., Гончар М. Н. Структура геополітичних інтересів України. – К., 1995.

2. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. – Львів, 1995.
3. Ткаченко В.М. Україна на межі цивілізацій. – К., 1995.
4. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 512 с.
5. Бжезинский Збигнев. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М.: Междунар. отношения, 1999.
6. Геополітичне майбутнє України. / Міжнародна науково-практична конференція. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 1998.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол №__ від _____ 2020р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням науково-методичної комісії
факультету міжнародних
економічних відносин та
туристичного бізнесу
Протокол №__ від _____ 2020р.

.

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни **«Основи світової політики»**

для студентів 1-го курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач: доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Безрук О. О.

Харків – 2020

№ з/п	Зміст практичних (семінарських) занять та самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Світова політика як наукова дисципліна Завдання: лекційний матеріал доповнити аналізом еволюції підходів до визначення світової політики	2
2	Тема 2. Світ як політична система Завдання: лекційний матеріал доповнити типологізацією політичних систем	2
3	Тема 3. Системи міжнародних відносин 1. Поняття «міжнародних відносин» у політичній науці. 2. «Довестфальський» період в історії міжнародних відносин. 3. Вестфальська система міжнародних відносин. 4. Віденська система.. 5. Версальсько-Вашингтонська система. 6. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин. 7. Специфіка міжнародних відносин після 1991 року («постбіполярний» світ). Завдання: - експлікувати категорію «міжнародні відносини» в контексті політичної науки та системного підходу; - проаналізувати категорії «система міжнародних відносин» та «світовий порядок»; - розглянути окремо кожний історико-політичний період системи міжнародних відносин, вивчити його характеристики та зміст; - лекційний матеріал поглибити вивченням стану міжнародного права на сучасному етапі; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та	8

	виступи з вказаних питань. Література: 8. Лебедева М. Мировая политика: Учебник дя вузов. -М.: Аспект Пресс, 2007.- 365 с. 9. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. 10. Цыганков П. А. Международные отношения. – М., 1997. 11. Міжнародні системи і глобальний розвиток. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 606 с. 12. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 512 с.	
4	<u>Тема 4. Світові політичні ідеології</u> 1. Політична ідеологія: визначення та функції. 2. Лібералізм: зміст, еволюція, вплив на світову політику. 3. Консерватизм: зміст, еволюція, вплив на світову політику. 4. Націоналізм: зміст, еволюція, вплив на світову політику. 5. Соціалізм: зміст, еволюція, вплив на світову політику. <u>Завдання:</u> - розглянути політичну ідеологію як ціннісно-конструктивну складову політичної діяльності; - охарактеризувати сучасний стан актуальних політичних ідеологій, їхній вплив на маси та політичні класи, а також процеси державотворення, зміст світової політики; - лекційний матеріал доповнити інформацією щодо особливостей адаптації канонічних ідеологій до сучасних політичних умов; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та	8

	виступи з вказаних питань. Література: 1. Консерватизм: Антологія. 2-ге вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2008. – 788 с. 2. Лібералізм: Антологія. 2-ге вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2009. – 1128 с. 3. Націоналізм: Антологія. 3-тє вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2010. – 684 с.	
5	<u>Тема 5. Теорії міжнародних відносин</u> 1. Ліберальний (неоліберальний) напрям у міжнародних відносинах: зміст, установки, вплив. 2. Школа політичного реалізму (неореалізму): зміст, установки, вплив. 3. «Світ-системний» (неомарксистський) напрям в аналізі міжнародних відносин. 4. Інші напрями: «реал-політік», постпозитивізм, постструктуралізм. <u>Завдання:</u> - вивчити світоглядні засади в теоріях міжнародних відносин; - проаналізувати практичні результати впровадження означених теорій в світовій політичній практиці; - артикулювати дискусійні моменти означених теорій; - лекційний матеріал поглибити вивченням аспекту дискусії між школами міжнародних відносин; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. Література:	8

	1. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945 – 70-ті рр.). – К., 1999. 2. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980 – 2000 рр.). – К., 2001. 3. Міжнародні відносини та світова політика. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2010.– 863 с. 4. Уоллерстайн И. Общественное развитие или развитие мировой системы? // Вопросы социологии. – 1992. – № 1.	
6	<u>Тема 6. Геополітика</u> 1. Геополітика як сучасний напрям політичної думки. 2. Телурократичний та таласократичний напрями класичної геополітики: основні поняття та змістовне наповнення. 3. Концепція американської гегемонії: З. Бжезінський, Ф. Фукуяма, П. Вулфовіц. 4. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтон. 5. Мондіалізм та геоекономіка: Ж. Атталі, Е. Люттвак. <u>Завдання:</u> - ознайомитися з геополітичним напрямом в політичній науці (вивчити цілі, завдання, основні категорії геополітики); - проаналізувати класичні та сучасні геополітичні концепції, оцінити їхній вплив на світовий політичний процес; - доповнити наданий матеріал інформацією про вплив американських неоконсерваторів на геополітичну думку - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. Література: 1. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Remaking	8

	of World Order. – N.Y., 1996 2. Бжезинский Збигнев. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М.: Междунар. отношения, 1999. 3. Геополітичне майбутнє України. / Міжнародна науково-практична конференція. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 1998. 4. Гаджиев К. С. Введение в геополитику. – М., 2000.. 5. Фукуяма Ф. Конец истории? // Философия истории. Антология. – М., 1995	
7	<u>Тема 7. Держава в світовій політиці</u> Завдання: лекційний матеріал доповнити версіями походження держав	6
8.	<u>Тема 8. Міжнародні організації</u> 1. Міжнародні організації та ТНК, як світові політичні актори. 2. Сучасні міжнародні організації: історія створення, цілі, вплив на світову політику: ООН, МВФ, ВБ, АТЕС, ШОС тощо. 3. Неурядові організації: функції та політичний вплив. <u>Завдання:</u> - проаналізувати вплив МО, ТНК та інших міжнародних структур на світовий політичний процес; - розглянути діяльність структур, які мають характер політичних клубів (на кшталт G20) та благодійних організацій, фондів тощо; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. Література:	8

	1. Бабій Л. Роль наднаціональності міжнародних економічних організацій у формуванні глобального економічного правопорядку / Л. Бабій // Право України. – 2010. – № 1. – С. 155–162. 2. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. 3. Міжнародні організації: Навч. посібник/За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Логвінової Н.С. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. - 223с.. 4. Лебедева М. Мировая политика: Учебник дя вузов. -М.: Аспект Пресс, 2007.- 365 с.	
9	<u>Тема 9. Глобалізація та її вплив на світову політику</u> 1. Зміст процесу глобалізації. 2. Підходи до вивчення глобалізації. Моделі глобалізації. 3. Напрями глобалізації: політика, економіка, світове господарство, культура, воєнна справа, міграція. 4. Глокалізація, регіоналізація та локалізація. <u>Завдання:</u> - сформувати загальне уявлення про глобалізацію; - проаналізувати основні теоретичні підходи щодо її вивчення; - виявити основні суперечності глобалізаційного процесу; - проаналізувати вплив глобалізації на сфери діяльності та інші світові процеси; - вивчити характерні риси процесу регіоналізації; - розглянути теорії глобалізації (Р. Робертсон, К. Оме, У. Бека, Е. Гідденса та ін.);	8

	- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. Література: 1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. 2. Хелд Д. и др..Глобальные трансформации. М.: Праксис, 2004. 3. Міжнародні системи і глобальний розвиток. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 606 с. 4. Бек У. Что такое глобализация? / Пер. с нем. А. Григорьева и В. Седельника; Общая ред. и предисл. А. Филиппова. — М.: Прогресс-Традиция, 2001. — 304 с.	
10	<u>Тема 10. Конфлікт у світовій політиці</u> 1. Основні підходи до вивчення конфлікту. Типологія конфліктів. 2. Внутрішньополітичний та зовнішньополітичний конфлікти. 3. Воєнний конфлікт як чинник світової політики. 4. Війна – концентрована форма воєнного конфлікту: визначення, різновиди, еволюція. 5. Етнічні конфлікти. <u>Завдання:</u> - проаналізувати феномен конфлікту в політичних практиках; - охарактеризувати основні типи конфліктів: внутрішньо- та зовнішньополітичні, воєнні етнічні; - лекційний матеріал доповнити інформацією про конфлікти	12

	на пострадянському просторі; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. Література: 1. Богданович В. Ю., Маначинский А. Я. и др.. Конфликты и войны: монография. Киев, 2007. 571 с. 2. Денисенко И. Д. Эволюция теории конфликта в западной социальной философии. Харьков: «ОВС», 2002. 288 с. 3. Парк Р. Э. Конкуренция и конфликт // Вопросы социологии. 1994. № 5. С. 62—70. 4. Тоффлер Э. Война и антивойна: Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века. Москва: АСТ : Транзиткнига, 2005. 412 с..	
11.	<u>Тема 11. Тенденції та загрози сучасного світового порядку</u> Завдання: розглянути прогнози та аналітику щодо майбутнього світового порядку (Дж. Фрідман, О. Тоффлер, С. Хантінгтон, З. Бжезинський та ін.)	6
12	<u>Тема 12. Україна в світовому політичному процесі</u> 1. Політика багатовекторності та відмова від неї. 2. Угода про асоціацію Україна – ЄС: зміст, наслідки підписання. 3. Зовнішня політика України на сучасному етапі. 4. Геополітичне становище сучасної України. <u>Завдання:</u> - розглянути міжнародне становище України в сучасному світі; - встановити основні пріоритети зовнішньої політики України;	12

	- охарактеризувати стан взаємовідносин України із найближчими сусідами; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. Література: 1. Василевський О. Л., Гончар М. Н. Структура геополітичних інтересів України. – К., 1995. 2. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. – Львів, 1995. 3. Ткаченко В.М. Україна на межі цивілізацій. – К., 1995. 4. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 512 с. 5. Бжезинский Збигнев. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М.: Междунар. отношения, 1999. 6. Геополітичне майбутнє України. / Міжнародна науково-практична конференція. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 1998.	
13	Підготуватися до поточного тестового контролю (контрольної роботи)	
	Разом	88

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол №__ від _____ 2020р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням науково-методичної комісії
факультету міжнародних
економічних відносин та
туристичного бізнесу
Протокол №__ від _____ 2020р.

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ СЕМЕСТРОВИХ ЗАВДАНЬ

з дисципліни **«Основи світової політики»**

для студентів 1-го курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач: доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Безрук О. О.

Харків – 2020

Індивідуальне навчально-дослідне завдання студента є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального чи навчально-дослідницького характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується разом із складанням підсумкового іспиту чи заліку із даної навчальної дисципліни. Метою такого виду роботи виступає самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Індивідуальні завдання з дисципліни сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Для покращення підготовки майбутнього спеціаліста, поглиблення запропонованого під час лекцій матеріалу застосовуються такі види індивідуальних завдань як реферати, аналітичні огляди тощо.

Контрольна робота є складовою навчального процесу, активною формою роботи студентів, і представляє собою 3 індивідуальних питання кожному зі студентів, що сприяє:

- поглибленому вивченню теоретичного матеріалу;
- формуванню вмінь використання методів аналізу та оцінки факторів, що визначають розвиток та функціонування теорії та практики комунікацій;
- розвитку здібностей до формулювання власних висновків та пропозицій.

Контрольна робота виконується студентом самостійно в аудиторії.

Передумовами виконання індивідуального завдання слугують:

- систематичне відвідування лекцій,
- активна участь в роботі на семінарських заняттях,
- творча ініціатива,

- відповідальність та організованість студента.

Успішне виконання контрольної роботи виступає формою проведення підсумкового контролю з дисципліни.

Контрольна робота виконується на аркушах паперу формату А-4 у рукописному вигляді. Писати роботу слід з одного боку аркуша, залишаючи поля праворуч і ліворуч по 3 см. Не дозволяється виконувати контрольну роботу в зошиті. Нумерація сторінок наскрізна. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять. На наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки арабськими цифрами без крапки в кінці.

Відповіді на питання даються в зручному для студента порядку. Необхідно переписати формулювання завдань і далі письмово надати відповідь (за потреби з прикладами чи обґрунтуваннями).

Здавати виконану й відповідним чином оформлену контрольну роботу необхідно викладачеві по закінченню відведеного для роботи часу. Час виконання контрольної роботи – 45 хвилин. За виконання контрольної роботи максимальна кількість балів, яку отримує студент, становить 20.

Варіант контрольної роботи визначається в довільному порядку.

При оцінці контрольної роботи враховується ступінь розкриття питання та відображення головного змісту, глибина опрацювання джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити висновки, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам. Оцінка дається кожному з вказаних елементів виконаної роботи.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант 1

1. Опишіть функції світової політики.
2. Охарактеризуйте архаїчний («довестфальський») період міжнародних відносин.
3. В чому проявляється проблема поляризації «Північ – Південь»?

Варіант 2

1. Розкрийте зміст поняття «національний інтерес».
2. Опишіть сучасні глобальні загрози для світового порядку.
3. Охарактеризуйте зовнішньополітичні пріоритети України.

Варіант 3

1. Визначте рівні аналізу світової політики.
2. Проаналізуйте загрозу релігійного екстремізму.
3. Охарактеризуйте роль США в світовій політиці.

Варіант 4

1. Назвіть та охарактеризуйте основні напрями впливу глобалізації.
2. В чому полягає сутність концепції «третьої хвилі» демократизації?
3. Охарактеризуйте співробітництво Україна - НАТО.

Варіант 5

1. Розкрийте зміст поняття «світовий порядок».
2. В чому полягає сутність «іранської проблеми»?
3. Охарактеризуйте роль КНР в світовій політиці.

Варіант 6

1. Розкрийте зміст поняття «геополітичний центр».
2. Опишіть особливості глобалізації інформаційного простору.
3. Оцініть імовірність вступу України в НАТО в найближчій перспективі (5-10 років). Відповідь обґрунтуйте

Варіант 7

1. Розкрийте сутність процесів демократизації.
2. Проаналізуйте проблематику міжнародного тероризму.
3. Охарактеризуйте співробітництво Україна – ЄС.

Варіант 8

1. Які структури відносяться до світових політичних акторів?
2. В чому полягає сутність процесів інтеграції?
3. Охарактеризуйте демографічний аспект глобальної проблематики.

Варіант 9

1. Розкрити зміст поняття «міжнародні відносини».
2. Проаналізуйте причини, що призвели до демонтажу Ялтинсько-Потсдамської системи.
3. Охарактеризуйте взаємовідносини Туреччина - ЄС.

Варіант 10

1. Розкрити зміст поняття «воєнний конфлікт».
2. Опишіть моделі світового порядку.
3. Охарактеризуйте роль Росії в світовій політиці.

Варіант 11

1. Опишіть функції конфлікту, як соціально-політичного феномену.
2. В чому полягає суперечливість процесів глобалізації?
3. Чи мають міжнародні організації втручатися у внутрішні справи національних держав, якщо це втручання може забезпечити стабільність на міжнародному рівні?

Варіант 12

1. Розкрити зміст поняття «баланс сил».
2. Проаналізуйте вплив модернізації на процеси державотворення.
3. Охарактеризуйте концепцію атлантизму.

Варіант 13

1. Охарактеризуйте конструктивістський напрям в теорії міжнародних відносин.

2. Проаналізуйте роль неурядових організацій в світовій політиці.
3. Охарактеризуйте роль Німеччини в світовій політиці.

Варіант 14

1. Розкрийте зміст поняття «цивілізація».
2. Охарактеризуйте Віденську систему міжнародних відносин.
3. Розкрити зміст концепції хвиль демократизації С. Хантінгтона.

Варіант 15

1. Охарактеризувати процеси глобальних міграцій.
2. Як змінювався характер воєн протягом історії людства? Наведіть основні етапи цих змін.
3. Розкрийте зміст ідеології націоналізму.

Варіант 16

1. Розкрити зміст поняття «асиметрична війна».
2. Постпозитивістський напрям в теорії міжнародних відносин.
3. Глобальні проблеми людства.

Варіант 17

1. Конфлікт, як соціально-політичний феномен: визначення, структура, функції та підходи.
2. Роль ЄС в світовій політиці.
3. Ісламський фундаменталізм.

Варіант 18

1. Зовнішньополітичні пріоритети України.
2. Зробіть порівняльний аналіз ліберального та реалістичного напрямів в теорії міжнародних відносин.
3. Модернізація: визначення, зміст, напрями.

Варіант 19

1. Політична глобалізація: розкрити зміст процесу.
2. Охарактеризуйте геополітичне становище України на сучасному етапі.
3. В чому полягає сутність процесів інтеграції?

Варіант 20

1. «Телурократичний» напрям класичної геополітики: представники, зміст, цілі.
2. Держава як суб’єкт світової політики.
3. Загрози національному суверенітету України.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ТА КРАЇНОЗНАВСТВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол №__ від _____ 2020р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням науково-методичної комісії
факультету міжнародних
економічних відносин та
туристичного бізнесу
Протокол №__ від _____ 2020р.

Пакет завдань для проведення після атестаційного моніторингу
набутих знань з дисципліни
«Основи світової політики»

Для студентів 1-го курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач: доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Безрук О. О.

ХАРКІВ – 2020

Основи світової політики
60 хвилин
Варіант № 1

Тема №3. 1. Оберіть з наданого списку прізвище представника теорії політичного реалізму:
A. І. Валлерстайн;
B. С. Хантінгтон;
C. Ф. Науманн;
D. Г. Моргентау.
Answer: D
балів: 1

Тема №3. 2. Створення НАТО є результатом суперечностей системи:
A. Ялтинско-Потсдамської;
B. Вестфальскої;
C. Віденської;
D. Постбіполярної.
Answer: A
балів: 1

Тема №6. 3. Класична геополітика - це:
A. наука про міжнародні системи;
B. наука про війну;
C. концепція про суперечності держав Моря та Суші;
D. система знань про протистояння капіталізму та соціалізму;
Answer: C
балів: 1

Тема №6. 4. Жак Атталі вважається засновником концепції:
A. лібералізму;
B. мондіалізму;
C. геоекономіки;
D. конфлікту цивілізацій.
Answer: C
балів: 1

Тема №9. 5. Глобалізація передбачає:
A. зростання взаємозалежності;
B. зниження взаємозалежності;
C. обидва варіанти є вірними;
D. немає вірного варіанту.
Answer: C
балів: 1

Тема №2. 6. Відзначте риси авторитаризму:
A. заборона діяльності опозиційних політичних партій;
B. дотримання принципу «хто не проти нас, той з нами»;
C. обмежений плюралізм;
D. тотальний контроль над життям окремої людини та суспільства в цілому;
Answer: A B C
балів: 1

Тема №2. 7. Висновок концепції трансформації за А. Пшеворським:
A. демонтаж авторитаризму призводить до демократії;
B демонтаж авторитаризму не призводить до демократії;
C. демонтаж авторитаризму призводить до тоталітаризму;
D. демонтаж авторитаризму викликає невизначеність.
Answer: D
балів: 1

Тема №7. 8. Оберіть зі списку риси політичної модернізації західної моделі:
A. руйнація традиційних суспільств;
B. обмеження кількості політичних партій;
C. диференціація політичних сил;
D. єдина ідеологія;
E. підвищення рівня складності політичних структур;
F. політичний плюралізм.
Answer: A C E F
балів: 1

Тема №10. 9. Оберіть варіант(и) який/які описують стани політичного конфлікту:
A. війна;
B. путч;
C. боротьба влади та опозиції;
D. боротьба влади та населення;
E. боротьба за економічні ресурси;
F. боротьба за владу;
G. усі пункти є вірними;
H. немає вірного варіанту.
Answer: G
балів: 1

Тема №10. 10. Укажіть характеристики гібридної війни:
A. організоване протистояння між регулярними арміями держав;
B. терор;
C. організовані масові протести;
D. розірвання дипломатичних відносин;
E. використання диверсійних груп.

Answer: B C E
балів: 1

Тема №10. 11. Визначте рису з якою повністю узгоджується ідеологічний зміст соціалізму:
A. демократичний режим;
B. установку на економічну рівність;
C. тотальний контроль над життям людини та суспільства;
D. перевага колективних інтересів над особистісними;
E. плюралізм думок.
Answer: B
балів: 1

Тема №3. 12. Вестфальська система міжнародних відносин виникла внаслідок:
A. Сторічної війни;
B. Семирічної війни;
C. Тридцятирічної війни;
D. Першої світової війни.
Answer: C
балів: 1

Тема №6. 13. Укажіть «держави–геополітичні центри» згідно геополітичної концепції З. Бжезінського:
A. США;
B. Російська Федерація;
C. Україна;
D. Південна Корея;
E. Пакістан;
F. Туреччина.
Answer: C D F
балів: 1

Тема №9. 14. Глокалізація є процесом впливу:
A. глобального світу на регіони;
B. регіонів на глобальний світ;
C. одного регіону на інший;
D. немає вірної відповіді.
Answer: B
балів: 1

Тема №2. 15. Укажіть автора концепції делегативної демократії:
A. Г. О'Доннелл;
B. С. Хантінгтон;
C. Д. Растоу;

D. Ф. Шміттер.
Answer: A
балів: 1

Тема №2. 16. Визначте риси демократичного режиму:
A. соціальна рівність;
B. виборність влади;
C. наявність політичних партій;
D. політична конкуренція;
E. однопартійність;
F. розподіл влад.
Answer: B C D F
балів: 1

Тема №5. 17. Схема «центр (ядро) – периферія» використовується в теорії:
A. політичного реалізму;
B. лібералізму;
C. неомарксизму;
D. немає вірного варіанту.
Answer: C
балів: 1

Тема №10. 18. Стихійний масовий збройний виступ певної соціальної групи проти чинної влади це:
A. революція;
B. повстання;
C. війна;
D. переворот.
Answer: B
балів: 1

Тема №10. 19. Теорія фрустрації в конфлікті запропонована:
A. К. Марксом;
B. Ф. Шміттером;
C. З. Фрейдом;
D. С. Хантінгтоном;
E. немає вірної відповіді.
Answer: C
балів: 1

Тема №6. 20. Мондіалізм за суттю:
A. ствердження монополярного світу;
B. війна «усіх проти усіх»;
C. загальна рівність;
D. єдиний світовий уряд.

Answer: D
балів: 1

Основи світової політики
60 хвилин
Варіант № 2

Тема №2. 1. Визначте риси демократичного режиму:
A. соціальна рівність;
B. виборність влади;
C. наявність політичних партій;
D. політична конкуренція;
E. однопартійність;
F. розподіл влад.
Answer: B C D F
балів: 1

Тема №5. 2. Схема «центр (ядро) – периферія» використовується в теорії:
A. політичного реалізму;
B. лібералізму;
C. неомарксизму;
D. немає вірного варіанту.
Answer: C
балів: 1

Тема №10. 3. Стихійний масовий збройний виступ певної соціальної групи проти чинної влади це:
A. революція;
B. повстання;
C. війна;
D. переворот.
Answer: B
балів: 1

Тема №10. 4. Теорія фрустрації в конфлікті запропонована:
A. К. Марксом;
B. Ф. Шміттером;
C. З. Фрейдом;
D. С. Хантінгтоном;
E. немає вірної відповіді.
Answer: C
балів: 1

Тема №6. 5. Мондіалізм за суттю:
A. ствердження монополярного світу;
B. війна «усіх проти усіх»;
C. загальна рівність;
D. єдиний світовий уряд.

Answer: D
балів: 1

Тема №3. 6. Створення НАТО є результатом суперечностей системи:
A. Ялтинско-Потсдамської;
B. Вестфальскої;
C. Віденської;
D. Постбіполярної.
Answer: A
балів: 1

Тема №6. 7. Класична геополітика - це:
A. наука про міжнародні системи;
B. наука про війну;
C. концепція про суперечності держав Моря та Суші;
D. система знань про протистояння капіталізму та соціалізму;
Answer: C
балів: 1

Тема №6. 8. Жак Атталі вважається засновником концепції:
A. лібералізму;
B. мондіалізму;
C. геоекономіки;
D. конфлікту цивілізацій.
Answer: C
балів: 1

Тема №9. 9. Глобалізація передбачає:
A. зростання взаємозалежності;
B. зниження взаємозалежності;
C. обидва варіанти є вірними;
D. немає вірного варіанту.
Answer: C
балів: 1

Тема №10. 10. Укажіть характеристики гібридної війни:
A. організоване протистояння між регулярними арміями держав;
B. терор;
C. організовані масові протести;
D. розірвання дипломатичних відносин;
E. використання диверсійних груп.
Answer: B C E
балів: 1

Тема №10. 11. Хто із зазначеного переліку політичних діячів мав

відношення до створення Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин?
A. В. Вільсон;
B. Мехмед VI;
C. О. Керенський;
D. Ж. Клемансо.
Answer: A D
балів: 1

Тема №1. 12. Формування наукової дисципліни «Світова політика» відбулося в:
A. сер. XIX ст.;
B. сер. XX ст..;
C. поч. XXI ст..
Answer: B
балів: 1

Тема №9. 13. Перший дезінтеграційний цикл світової торгівлі відбувся:
A. перед Першою Світовою війною;
B. після Першої Світової війни;
C. після Другої Світової війни.
Answer: B
балів: 1

Тема №1. 14. Предметом світової політики є:
A. особистість в системі владних відносин;
B. влада як соціально-політичний феномен;
C. політичні еліти як суб'єктів політичної дії;
D. цілеспрямовану політичну діяльність суб'єктів міжнародного права.
Answer: D
балів: 1

Тема №1. 15. З наданого переліку оберіть суб'єктів світової політики:
A. політичні партії;
B. держави;
C. етнічні спільноти;
D. міжнародні організації;
E. соціальні групи;
F. транснаціональні корпорації.
Answer: B D F
балів: 1

Тема №12. 16. Учасником яких міжнародних організацій та регіональних структур є Україна? Оберіть зі списку:
A. ООН;

B. СНД;
C. НАТО;
D. ШОС;
E. ЄС;
F. СОТ;
G. ОЕСР.
Answer: A B F
балів: 1

Тема №11. 17. Третя хвиля демократизації, за С. Хантінгтоном, почалася в:
A. 1918 р.;
B. 1945 р.;
C. 1968 р.;
D. 1974 р.
Answer: D
балів: 1

Тема №3. 18. «Довестфальський» період світового устрою являє собою (оберіть один варіант):
A. розбудовою національних держав;
B. змінами імперських циклів;
C. створенням коаліцій;
D. появою наднаціональних організацій з широкими повноваженнями.
Answer: B
балів: 1

Тема №3. 19. Згідно теорії Л. Гумпловича головним чинником соціально-політичного буття є:
A. економічний розвиток;
B. релігійний чинник;
C. боротьба за існування;
D. воєнний чинник.
Answer: B
балів: 1

Тема №10. 20. Яка терористична організація бере участь в конфлікті з низкою держав в регіоні Близького Сходу з 2013 р. по теперішній час?
A. ЕТА;
B. Талібан;
C. AUC;
D. Ісламська Держава.
Answer: D
балів: 1

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
туристичного бізнесу та
країнознавства
Протокол №__ від _____ 2020р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням науково-методичної комісії
факультету міжнародних
економічних відносин та
туристичного бізнесу
Протокол №__ від _____ 2020р.

Завдання для проведення підсумкового контролю

з дисципліни **«Основи світової політики»**

Для студентів 1-го курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач: доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Безрук О. О.

Харків - 2020

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ

«Основи світової політики» (2 семестр)

1. Світова політика як наукова дисципліна: предмет, наукова специфіка, рівні аналізу.
2. Функції світової політики.
3. Світова політика та міжнародні відносини.
4. Світова політика та національні інтереси.
5. Розкрити зміст категорії «світовий порядок».
6. Охарактеризуйте моделі світового порядку.
7. Лібералізм: базові положення та еволюція.
8. Консерватизм: базові положення та еволюція.
9. Соціалізм: базові положення та еволюція.
10. Націоналізм: базові положення та еволюція.
11. Розкрити зміст поняття «система міжнародних відносин».
12. Проаналізувати «довестфальський» період в еволюції системи міжнародних відносин.
13. Охарактеризувати Вестфальську систему міжнародних відносин.
14. Охарактеризувати Віденську система міжнародних відносин.
15. Особливості Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.
16. Особливості Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин.
17. Проаналізувати «постбіполярний» період системи міжнародних відносин.
18. Ліберальна теорія та неолібералізм в теорії міжнародних відносин (Р. Кларк, Л. Сон та ін.).
19. Теорії міжнародних відносин: школа політичного реалізму та неореалізму (Г. Моргентау, Дж. Кеннан, К. Уолтц, Р. Гілпін та ін.) .
20. Світ-системна концепція міжнародних відносин (І. Валлерстайн).
21. Конструктивізм та постпозитивізм в теорії міжнародних відносин.
22. Геополітика: визначення, зміст, функції, періодизація, основні напрями.
23. «Телурократичний» напрям класичної геополітики: представники, зміст, цілі.
24. «Талассократичний» напрям класичної геополітики: представники, зміст, цілі.
25. Сучасна геополітика: атлантизм.
26. Сучасна геополітика: мондіалізм.
27. Сучасна геополітика: геоекономіка.
28. Розкрити зміст поняття «цивілізація».
29. Дихотомія «Схід – Захід» («Захід – Не-Захід») в контексті міжцивілізаційної взаємодії.
30. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона.
31. Держава як суб’єкт світової політики.
32. Міжнародні організації як суб’єкти світової політики.
33. Транснаціональні корпорації як суб’єкти світової політики.
34. Глобалізація: визначення, зміст, напрями прояву.
35. Основні підходи до вивчення глобалізації.

36. Розкрити зміст поняття «глокалізація».
37. Моделі глобалізації.
38. Воєнна глобалізація та торгівля зброєю.
39. Глобалізація в галузі виробництва.
40. Фінансова глобалізація.
41. Глобалізація та світова торгівля.
42. Політична глобалізація.
43. Глобалізація і міграційні процеси.
44. Глобалізація інформаційного простору.
45. Глобальні проблеми людства.
46. Інтеграційні процеси в сучасному світі.
47. Демократизація: визначення, зміст, вимірювання.
48. Концепція «хвиль демократизації» (С. Хантінгтон).
49. Модернізація: визначення, зміст, напрями.
50. Конфлікт, як соціально-політичний феномен: визначення, структура, функції та підходи.
51. Внутрішньополітичний та зовнішньополітичний конфлікти.
52. Воєнний та збройний конфлікти: визначення, змістове наповнення, співвідношення понять.
53. Війна як чинник світової політики: визначення, типологія, еволюція.
54. Загрози світовому порядку: розповсюдження зброї масового знищення.
55. Загрози світовому порядку: поляризація «Північ – Південь».
56. Загрози світовому порядку: міжнародний тероризм.
57. Загрози світовому порядку: релігійний екстремізм.
58. США в світовій політиці.
59. ЄС в світовій політиці.
60. Китай в світовій політиці.
61. Росія в світовій політиці.
62. Зовнішньополітичні пріоритети України.
63. Геополітичне становище сучасної України.
64. Співробітництво України з міжнародними організаціями.
65. Загрози національному суверенітету України.

Приклад тестових запитань для проведення поточного та підсумкового контролю

Варіант 1.

1. Схема «центр (ядро) – периферія» використовується в теорії:
   A. політичного реалізму;
   B. лібералізму;
   C. неомарксизму;
   D. немає вірного варіанту..

2. Оберіть зі списку риси політичної модернізації західної моделі:
   A. руйнація традиційних суспільств;
   B. обмеження кількості політичних партій;
   C. диференціація політичних сил;
   D. єдина ідеологія;
   E. підвищення рівня складності політичних структур;
   F. політичний плюралізм.

3. Вестфальська система міжнародних відносин виникла внаслідок:
   A. Сторічної війни;
   B. Семирічної війни;
   C. Тридцятирічної війни;
   D. Першої світової війни.

4. Глобалізація передбачає:
   A. зростання взаємозалежності;
   B. зниження взаємозалежності;
   C. обидва варіанти є вірними;
   D. немає вірного варіанту.

5. Предметом світової політики є:
   A. особистість в системі владних відносин;
   B. влада як соціально-політичний феномен;
   C. політичні еліти як суб’єктів політичної дії;
   D. цілеспрямовану політичну діяльність суб’єктів міжнародного права.

Зразок екзаменаційного білету

Харківський національний університет імені В.Н Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Освітньо-кваліфікаційний рівень	бакалавр
Напрям	055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Семестр	2
Форма навчання	денна
Навчальна дисципліна	Основи світової політики

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Світова політика як наукова дисципліна: предмет, наукова специфіка, рівні аналізу. (15 балів)
2. Конструктивізм та постпозитивізм в теорії міжнародних відносин. (15 балів)
3. Додаткове питання. (10 балів)

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу
Протокол № 1 від «28» серпня 2017 року

Завідувач кафедри _____ А.Ю. Парфіненко
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____ О.О. Безрук
(підпис) (прізвище та ініціали)

Шкала оцінювання

для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
	для екзамену
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Рекомендована література

Основна література

1. Алєксєєнко І. В. Міжнародні організації в системі міжнародних відносин / І. В. Алєксєєнко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – К., 2005. – Вип. 30. – С. 577–587.
2. Богданович В. Ю. и др. Конфликты и войны после распада СССР. Монография. – К., 2007. – 420 с.
3. Василевський О. Л., Гончар М. Н. Структура геополітичних інтересів України. – К., 1995.
4. Гаджиев К. С. Введение в геополитику. – М., 2000.
5. Геополітичне майбутнє України. / Міжнародна науково-практична конференція. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 1998.
6. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. проф..Б. Гуменюка та проф..С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. – 508 с.
7. Дергачов В. А. Геополитика. – К., 2000.
8. Дослідження світової політики: політичне есе. – К., 1996.
9. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. – Львів, 1995.
10. Кирилюк Ф. М. та ін. Політологія. Навчально-методичний комплекс: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 704 с.
11. Коппель О. Н., Пархомчук О. С. Міжнародні відносини ХХ століття. – К., 1999.
12. Косолапов Н. Теория международных отношений // Мировая экономика и международные отношения. – М, 1998. – № 4, 2000. – №1.
13. Кревельд М. ван. Трансформация войны / Мартин ван Кревельд. — М. : Альпина Бизнес букс, 2005. — 344 с.
14. Манжола В. А. Міжнародні відносини та світова політика / Підручник. - КНУ імені Т. Г. Шевченка. 2014. - 662 с.
15. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945 – 70-ті рр.). – К., 1999.
16. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980 – 2000 рр.). – К., 2001.
17. Міжнародні відносини та світова політика. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2010.– 863 с.
18. Міжнародні системи і глобальний розвиток. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 606 с.
19. Мухаев Р. Т. Политология: учебник. – М.: Проспект, 2009. – 640 с.
20. Політологія : підручник / за ред. М. П. Требіна. – Х.: Право, 2013. – 416 с.
21. Современные международные отношения. Учебник / под ред. А.В. Торкунова. – М.: Российская политическая энциклопедия, 2000.
22. Ткаченко В.М. Україна на межі цивілізацій. – К., 1995.
23. Тригуб П. М. . Міжнародні відносини і світова політика [Текст] : навч.-метод. посіб. / П. М. Тригуб ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили, Каф. міжнар. відносин і зовніш. політики. - Миколаїв : СПД Румянцева, 2012. - 197 с
24. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.– 512 с.
25. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин: підручник / В.А.Манжола, В.Ю.Константинов, С.В.Андрущенко та ін.; кер.авт.кол. В.А.Манжола; за ред. Л.В.Губерського. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 512 с.

26. Цыганков П. А. Международные отношения. – М., 1997.
27. Чекаленко Л. Зовнішня політика України : підручник / Л. Чекаленко. – К.: Кондор, 2011. – 290 с.

Допоміжна література

1. Braudel F. A History of civilizations. – The Penguin Press, 1994.
2. Falk R. Exploration at the Edge of Time. The Prospects for World Order. – Philadelphia, 1992.
3. Horowitz J. War and Peace in Contemporary Social and Philosophical Theory. – N.Y., 1973.
4. Huntington S. Political Order in Changing Societies. – L., 1968
5. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. – N.Y., 1996
6. Nye J. Bound to Lead: The Changing Nature of American Power. – N.Y., 1990.
7. The World System five hundred years or five thousand / Ed. By Andre Yonder Frank and Barry K. Gill. – Routledge, 1993.
8. Toffler A. Third Wave. – N.Y., 1980.
9. Антошкина Л.И. Глобальные и региональные проблемы развития (Украина и мир) [Текст] : монография / Л. И. Антошкина, В. А. Висящев, В. К. Антошкин. - Донецк ; Бердянск : Світ книги, 2013. - 752 с.
10. Арон Р. Мир і війна між націями. – К., Юніверс, 2000.
11. Бжезинский Збигнев. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М.: Междунар. отношения, 1999.
12. Геополітичне майбутнє України. / Міжнародна науково-практична конференція. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 1998.
13. Дослідження світової політики [Текст] : зб. наук. пр. / Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин Нац. акад. наук України. - К. : Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин, 1996 Вип. 43 / [редкол. : Л. О. Лещенко (відп. ред.) та ін.]. - 2008. - 170 с.
14. Дослідження світової політики [Текст] : зб. наук. пр. / Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин Нац. акад. наук України. - К. : Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин, 1996 - Вип. 28 / [голов. ред. : Є. Є. Камінський]. - 2004. - 227 с.
15. Дослідження світової політики [Текст] : зб. наук. пр. / Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України . - К. : Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин, 1996 - . Вип. 29 / [Редкол.: Є.Є Камінський (відп. ред.) та ін.]. - 2004. - 253 с.
16. Дослідження світової політики [Текст] : зб. наук. пр. / Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин Нац. акад. наук України. - Київ : Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин, 1996 -Вип. № 3 (56) 2011 / [голов. ред. : Пахомов Ю. М.]. - 2011. - 277 с.
17. Дослідження світової політики [Текст] : зб. наук. пр. / Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин Нац. акад. наук України. - К. : Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин, 1996. Вип. 2 (51) 2010 / [голов. ред. : Камінський Є. Є.]. - 2010. - 253 с.
18. Кальвокоресси, Питер Мировая политика 1945-2000 [Текст] : в 2 кн.: [Пер. с англ.] / Питер Кальвокоресси. - Москва : Международные отношения, 2003.

19. Матвєєва О. В. Віртуальні спільноти як неурядові актори світової політики [Текст] : автореферат дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. В. Матвєєва ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - Київ : [б. и.], 2015. - 20 с.
20. Недбай, Вячеслав Вікторович Світова політика сучасності [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ, що навчаються за спец. "Міжнарод. відносини" / В. В. Недбай ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. - Миколаїв : Швець, 2015.
21. Римский клуб. История создания, избранные доклады и выступления, официальные материалы / Под ред. Д.И. Гвишиани, – М., 1997.
22. Уоллерстайн И. Общественное развитие или развитие мировой системы? // Вопросы социологии. – 1992. – № 1.
23. Уткин А.И. Американская футурология международных отношений в XX веке. – М., 1990.
24. Уткин А.И. Россия и Запад: история цивилизаций. – М.: Гардарики, 2000.
25. Федосеев А.А. Современная американская буржуазная политология: истоки, традиции, новации. – Л., 1989.
26. Фукуяма Ф. Конец истории? // Философия истории. Антология. – М., 1995.
27. Хрусталев М.А. Системное моделирование международных отношений. – М., 1988.
28. Цыганков П.А. Международные отношения. – М.: Новая школа, 1996.
29. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки мифологии мировой истории. – М., 1993.

Посиланная на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Дробот Г. А. Світова політика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/29607/politologiya/svitova_politika - Назва з екрану.
2. Суб'єкти світової політики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/1829102155288/politologiya/subyekti_svitovoyi_politiki_svitoviy_politichniy_protses - Назва з екрану.
3. Міжнародна політика і міжнародні політичні відносини [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://lib.mdpu.org.ua/e-book/politologiya/eBook/modul_2/tema18.htm - Назва з екрану.
4. "Світова політика тріщить по швах": як ЗМІ відреагували на вихід Росії з Римського статуту [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.unian.ua/world/1629841-svitova-politika-trischit-po-shvah-yak-zmi-vidreaguvali-na-vihid-rosiji-z-rimskogo-statutu.html - Назва з екрану.
5. Про поняття «гібридна війна» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.viche.info/journal/4615/ - Назва з екрану.